

3. AUDIOVISUAALVALDKOND: FILM ja VIDEO

- **Kinofilmide ja videote tootjad**
- **Telesaadete tootjad**
- **Kinofilmide, videote ja telesaadete järeltootmisega tegelejad**
- **Kinofilmide, videote ja telesaadete levitajad kinodele ning telejaamadele**
- **Kinofilmide ja videote linastajad**

Ettevõtete arv: **363 ettevõtet**   (2011. a)
Töötajate arv: **1 092 inimest**   (2011. a)
Müügitulu: **43,7 mln eurot**   (2011. a)

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
LÜHIKOKKUVÕTE	4
3.1. PAKKUMINE	6
3.1.1. Filmi ja video sektoris loovisikute, ettevõtete ja töötajate arv	6
3.1.2. Turu maht	7
3.1.3. Väliskaubandus	11
3.1.4. Juhtivad ettevõtted	14
3.2. NÕUDLUS	20
3.2.1. Kinodes filmide vaatajate arv	20
3.2.2. Televisioonis filmide vaatajate arv	21
3.2.3. Avaliku sektori huvid	22
3.3. ORGANISATSIOON JA POLIITIKA	24
3.3.1. Finantseerimine ja riiklikud toetusmeetmed	24
3.3.2. Organiseeritus	27
3.3.3. Seosed teiste majandusharudega ja loomemajanduse valdkondadega	28
3.4. HARIDUS	29
3.5. TUGEVUSED, NÕRKUSED, ARENGUVÕIMALUSED JA OHUD	31
3.6. ARENGUPROGNOOS 3-5 AASTAKS	33
3.7. EKSPERDID JA ÜMARLAUD	34

SISSEJUHATUS

Käesoleva töö eesmärgiks on anda ülevaade filmi ja video sektorist 2011. aasta seisuga, võimalusel kaasatakse varasemad aastad (2007-2010) ja 2012. aasta. Majanduslikest indikaatoritest analüüsitakse filmi ja video sektori ettevõtete ja töötajate arvu, kogutulu, müügitulu ja rakendatud riiklikke toetusmeetmeid. Samuti kirjeldatakse Eesti filmikunsti turundust välisriikidesse. Töös iseloomustatakse filmi turu mahtu (valminud Eesti filmide arv, Eesti kinolevis näidatud filmide koguarv, Eesti telekanalites Eesti filmide näitamiste arv) ja nimetatakse juhtivad ettevõtted müügitulu alusel 2011. aasta seisuga. Veel antakse ülevaade filmide vaatajate arvust nii kinodes kui ka televisioonis. SWOT analüüs ja arenguproгноos 3-5 aastaks võtavad lühidalt kokku filmi ja video sektori hetkeolukorra.

Eesti filmitootmise turul tegutseb suur arv ettevõtteid, kelle põhitegevus on projektipõhine ja seega valdav osa nende töötajatest on lepingulised. Antud uuringus on filmitootjad jagatud kaheks: filmitootmisettevõtted ning reklaamfilmide tootjad. Kuid on ettevõtteid, kes tegelevad mõlema eelnevalt nimetatud valdkonnaga ning kasutavad reklaamfilmide ja telesaadete/teletoodete tootmisest saadud äritulu nt mängufilmide tootmiseks.

Filmi ja video sektoris oli paar ettevõtet, keda riigieelarvest 2010. aastal rahaliselt filmitootmisel toetati ja kelle poolt valminud filmid linastusid kinodes 2011. aastal, kuid kes Äriregistri andmetel ei olnud majandusaasta aruannet esitanud. Seetõttu ei olnud võimalik lisada nende ettevõtete andmeid (töötajate arv, müügitulu, tegevustulem) kino ja video sektori andmete (kokku ettevõtete ja töötajate arv; kogu müügitulu ja -tegevustulem) hulka.

Filmi ja video sektori kaardistamisel võeti aluseks Eesti majanduse tegevusalade klassifikaator (EMTAK 2008). Nimetatule vastavalt on filmi ja video sektori üldkoodiks kolmekohaline number 591.

Iga filmi ja video sektori ettevõtte edastab Äriregistrile iga-aastaselt oma majandusaasta kohta käiva aruande. Äriregister koondab kõigi ettevõtete endi poolt märgitud põhitegevusala järgi andmed alakoodi põhisel. Kino ja video sektori ettevõtted jagunevad viie alakoodi alla järgmiselt:

- kinofilmide ja videote tootjad;
- telesaadete tootjad;
- kinofilmide, videote ja telesaadete järeltootmisega tegelejad;
- kinofilmide, videote ja telesaadete kinodele ning telejaamadele levitajad;
- kinofilmide linastajad.

LÜHIKOKKUVÕTE

Eesti audiovisuaalvaldkonna filmi ja video sektoris tegutses 2011. aastal kokku 363 ettevõtet (2007. a 225 ettevõtet). Töötajate koguarv oli 1092 inimest (2007. a 1091 inimest). Võrreldes 2007. aastaga ei ole töötajate arv oluliselt muutunud.

Filmi ja video sektori kogutulu oli 2011. aastal 50,9 mln eurot (2% rohkem võrreldes 2007. a). Müügitulu oli 43,7 mln eurot ja see moodustas 86% filmi ja video sektori kogutulust. Riikliku finantseerimise osatähtsus oli 12,6% (6,4 mln eurot) ning välisfondide ja -programmide toetuste osakaal 1,3% (680 tuhat eurot). Kohalike omavalitsuste toetus oli 2011. aastal 27 tuhat eurot (0,1% sektori kogutulust).

2007. aastal oli filmi ja video sektori kogutulu 49,9 mln eurot – sektori ettevõtete müügitulu osakaal kogutulust oli 86,3% (43,1 mln eurot), riikliku finantseerimise osakaal 12,4% (6,2 mln eurot), välisfondide ja -programmide toetuste osakaal 1% (486 tuhat eurot) ning kohalike omavalitsuste toetus oli 2007. aastal 110 tuhat eurot (0,3% sektori kogutulust).

Eesti kogu ettevõtlussektori käibest (46,2 mld eurot) oli filmi ja video tegevusala käibe osakaal 2011. aastal 0,1%.

Filmi ja video sektori ettevõtete kogukasum oli 2011. aastal 3,6 mln eurot (40% vähem võrreldes 2007. a). Eesti ettevõtlussektori kogukasumist (3,1 mld eurot) oli filmi ja video tegevusala osatähtsus 0,12%.

Kinofilmide ja videote tootmine

Kinofilme ja videofilme tootis 2011. aastal 198 ettevõtet (2007. a 126 ettevõtet). Töötajate koguarv oli 390 inimest (2007. a 369 inimest). Kinofilmide ja videote tootjate kogumüügitulu oli 9,5 mln eurot (2011. a 19,5% vähem võrreldes 2007. a) ja puhaskasum oli 1,1 mln eurot (12% vähem võrreldes 2007. a).

Telesaadete tootmine

Telesaadete tootmisega tegeles 2011. aastal 64 ettevõtet (2007. a 51 ettevõtet). Töötajate koguarv oli 155 inimest (2007. a 145 inimest). Telesaadete tootjate kogumüügitulu oli 7,3 mln eurot (2011. a 4,4% rohkem võrreldes 2007. a) ja puhaskasum oli 654 tuhat eurot (21% vähem võrreldes 2007. a).

Kinofilmide, videote ja telesaadete järeltootmine

Kinofilmide, videote ja telesaadete järeltootmise alal tegutsejaid oli 2011. aastal 63 (2007. a 28 ettevõtet). Töötajate koguarv oli 160 inimest (2007. a 95 inimest). Nende ettevõtete kogumüügitulu oli 9 mln eurot (2007. a 1,6 korda enam võrreldes 2007. a) ja puhaskasum oli 1,2 mln eurot (93% rohkem võrreldes 2007. a).

Kinofilmide, videote ja telesaadete levitamine kinodele ning telejaamadele

Kinofilmide, videote ja telesaadete levitamisega tegeles 2011. aastal 15 ettevõtet (2007. a 15 ettevõtet). Töötajate koguarv oli 25 inimest (2007. a 17 inimest). Kinofilmide, videote ja telesaadete levitajate kogumüügitulu oli 3 mln eurot (2011. a 53% vähem võrreldes 2007. a) ja puhaskasum oli 0,5 mln eurot (85% vähem võrreldes 2007. a).

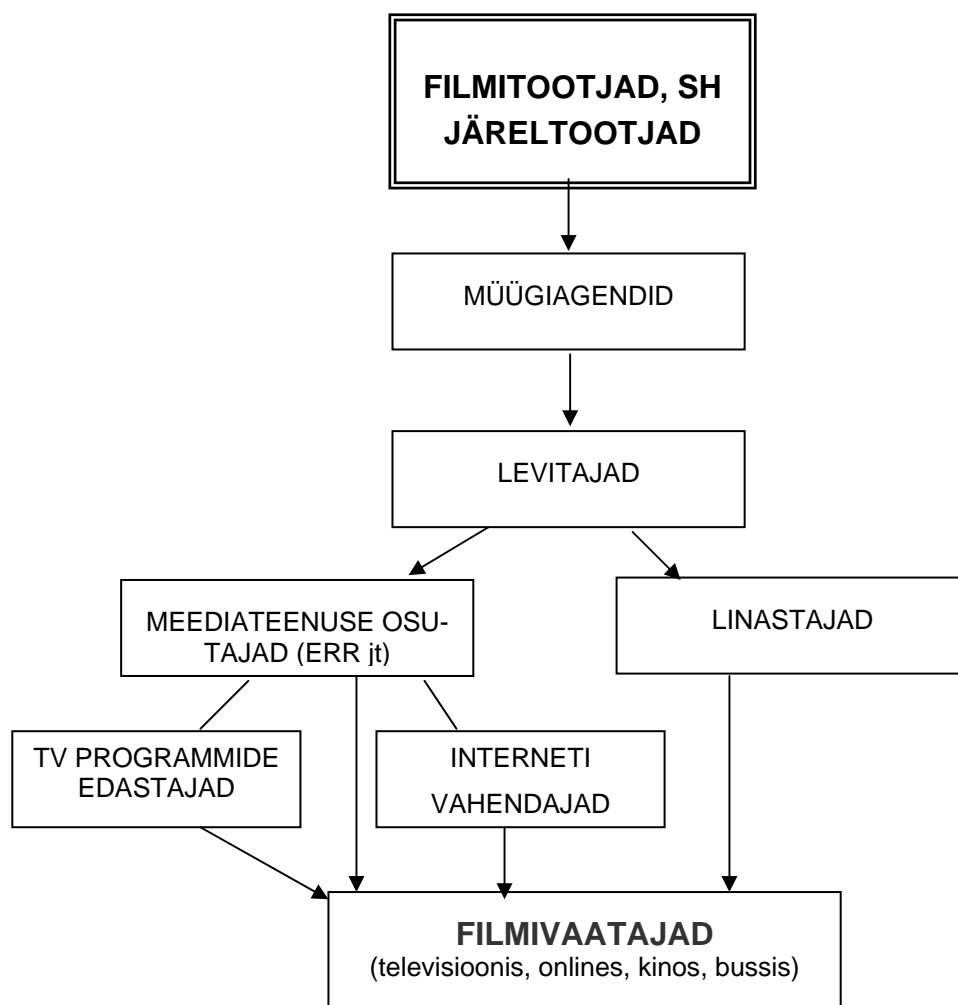
Kinofilmide linastamine

Kinofilme linastas 2011. aastal 7 ettevõtet (2007. a 5 ettevõtet). Töötajate koguarv oli 234 inimest (2007. a 424 inimest). Kinofilmide linastajate kogumüügitulu oli 13,8 mln eurot (2011. a 1,6% vähem võrreldes 2007. a) ja puhaskasum oli 94 tuhat eurot (6,9 korda enam võrreldes 2007. a).

3.1. PAKKUMINE

3.1.1 Filmi ja video sektoris loovisikute, ettevõtete ja töötajate arv

Kokku 514 filmi-, teatri- jms lavastajat ja produtsenti ning 343 näitlejat ja 171 saatejuhti oli Eestis Statistikaameti poolt läbiviidud 2011. aasta rahva ja eluruumide loenduse tulemuste järgi. Kogu filmindus on kollektiivset tööd eeldav protsess, milles filmitootmisele järgneb filmide järeltootjate töö ja filmivaatajani jõuab see kunstiliik filmide levitajate ning linastajate kaasabil (kinoekraanidel) ja muul (teenused Interneti keskkondades jne) teel (joonis 3.1).

Joonis 3.1. Filminduse väärtusahel

Eesti audiovisuaalvaldkonna filmi ja video sektoris oli 2011. aastal kokku 363 ettevõtet, sh oli 347 äriettevõtet (kokku AS-id ja OÜ-d; tabel 3.1) ja 16 MTÜ-d. Kino- ja videofilmide tootjaid (EMTAK 59111) oli 198, telesaadete tootjaid (EMTAK 59112) oli 64, kino- ja videofilmide ja

telesaadete järelootmisega tegeles 63 äriettevõtet (EMTAK 59121), kino- ja videofilmide ja telesaadete levitajaid kinodele ning telejaamadele (EMTAK 59131) oli 15 ning kinofilmide linastajaid (EMTAK 59141) oli seitse. 2011. aastal tegutses 122 kino- ja videofilmide sektori äriettevõtet rohkem kui 2007. aastal.

Filmi ja video sektori ettevõtetes töötas 2011. aastal kokku 1092 töötajat, sh oli 964 äriettevõtete töötajat, 59 füüsilisest isikust ettevõtjat (edaspidi FIE-d) ja 69 MTÜ-de töötajat. Töötajate koguarvust 390 inimest (41%) tegeles kino- ja videofilmide tootmisega. Kino- ja videofilmide ja telesaadete järelootmisega tegeles 2011. aastal 160 inimest ja võrreldes 2007. aastaga kasvas töötajate arv 68%.

Tabel 3.1. Filmi ja video sektori äriettevõtete ja nende töötajate arv 2007.–2011. aastal

EMTAK 2008 kood	Põhitegevusala nimetus	Ettevõtete arv					Töötajate arv				
		2007	2008	2009	2010	2011	2007	2008	2009	2010	2011
591	KINOFILMIDE, VIDEOTE ja TELESAADETEGA SEOTUD TEGEVUS- ALAD	225	269	303	314	347	1050	791	746	754	964
59111	Kinofilmide, videote ja tootmine	126	154	166	174	198	369	243	258	251	390
59112	Telesaadete tootmine	51	53	61	63	64	145	220	103	146	155
59121	Kinofilmide, videote ja telesaadete tootmisjärgsed tegevusalad	28	45	58	60	63	95	109	109	136	160
59131	Kinofilmide, videote ja telesaadete levitamine kinodele ning telejaamadele	15	11	10	10	15	17	20	17	17	25
59141	Kinofilmide linastamine	5	6	8	7	7	424	199	259	204	234

Allikas: Ärireister

3.1.2. Turu maht

Eesti on filmitoodangu mahult ja sisult väikeriigi kohta rikas – Eestis on perioodil 1912-2012 toodetud kokku ligi 15 tuhat filmi. Eesti film sai 2012. aastal ühe sajandi vanuseks. 100. sünnipäeva tähistati Eestis meeldejäáva sündmusega – Eesti Film 100-ga, mille raames toimus ja valmis märtsist detsembrini palju erakordset: anti välja DVD-sari “Eesti filmiklassika” (45 mängufilmi), toimusid näitused, festivalid, filmiõhtud ja loodi Eesti filmi infosüsteem.

2011. aastal valmis Eestis kokku 187 filmi (tabel 3.2). Nimetatuist 25 olid kinofilmid ja 162 videofilmid. Eesti pikkade filmide koguarv oli 2011. aastal 13 (tabel 3.3). Enamus (93,8%) Eesti filmilevis olnud pikkadest filmidest olid 2011. aastal importfilmid. 2012. aastal valmis Eestis kokku 241 filmi. Valminust 39 olid kinofilmid, nendest 21 olid pikad kinofilmid ja 18 lühifilmid.

Tabel 3.2. Eesti filmide koguarv 2007.-2011. aastal

	2007	2008	2009	2010	2011	Muutus 2011/2007, +/- %
Valminud filmide arv kokku	148	82	86	129	187	26,4
sh kinofilmid	31	25	22	18	25	-19,4
videofilmid	117	57	64	111	162	38,5
sh reklaamfilmid	16	8	4	34	25	56,3
muud videofilmid	101	49	60	77	137	35,6

Allikas: Statistikaamet, EKI arvutused

Tabel 3.3. Eesti ja imporditud pikkade kinofilmide koguarv 2007.–2011. aastal

	2007	2008	2009	2010	2011	Muutus 2011/2007, +/- %
Eesti pikkade filmide koguarv	14	9	12	5	13	-7,1
Imporditud pikkade filmide koguarv	155	142	154	174	196	26,5
Filmiimpordi ¹ osakaal siseturul, %	91,7	94,0	92,3	97,2	93,8	2,1 %-punkti

Allikas: Statistikaamet; EKI arvutused

Tänapäeval vaatavad inimesed järjest enam filme online-s. Televisiooni vaataja ei ole enam seotud teleprogrammi ja –kava järgse vaatamisega. Nii filme kui ka telesaateid järelvaadatakse nii arvutis kui televiisoris. Sama moodi on kinofilmide vaatamisega – kinosaaali ekraanil linastunud vaadatakse üha enam (ka esimest korda) televisioonis ja arvutis, paljud inimesed on VOD-teenuse (Video On Demand) kasutajad².

Kinolevi

Eesti 12-s alaliselt tegutsevas kinos näidati 2011. aastal kokku 217 filmi (tabel 3.4). SA Eesti Filmi Instituudi (edaspidi EFI) toetusel esilinastus kinolevis 2011. aastal 49 filmi. 2012. aastal näidati Eesti kinolevis kokku 394 filmi, sh EFI-i rahalise abiga 41 filmi. Ekraanide koguarv oli 2011. aastal 74, sh oli Tallinnas 15 digiekraani. 2012. aastal oli Eestis kokku juba 18 digiekraani. Kinodes filmide näitamisest saadud piletitulu oli 2011. aastal 10 mln eurot ja 2012. a 11,4 mln eurot. Keskmiselt maksis üks kinopilet³ 2011. aastal 4 eurot ja 2012. aastal 4,4 eurot.

¹ Hõlmab aruandeaastal kinodes kommertseesmärgil näitamiseks näidatud pikki filme. Allikas: Statistikaamet

² Soovitud film striimitakse (laaditakse alla) veebiserverist otse tarbija valitud ekraanile. Arvuti ühendamisega televiisoriga saab filmi vaadata televiisorist.

³ Piletitulu eurodes, mis on jagatud müüdud piletite koguarvuga. Allikas: Statistikaamet

Tabel 3.4. Eesti kinolevi andmed 2007.–2011. aastal

	2007	2008	2009	2010	2011	Muutus 2012/2007, +/- %
Kinode (alalised) arv	11	10	12	12	12	9,1
Ekraanide arv	66	67	74	74	74	12,1
sh digiekraanide arv	-	2	4	13	15	-
Eesti kinolevis näidatud filmide koguarv	145	166	162	175	217	49,7
sh Eesti täispikkade filmide näitamine	12	17	9	12	23	91,7
Keskmine kinopileti hind, eurot	4,4	4,5	4,2	3,7	4,0	-9,1
Piletitulu kokku, mln eurot	7,1	7,3	7,5	7,8	10,0	40,9

Allikas: SA Eesti Filmi Instituut, EKI arvutused

Eesti kinodes linastus 2011. aastal kokku 25 uut Eesti filmi – *mängufilmid* “Üks mu sõber”, “Kirjad inglile”, “Kormoranid ehk Nahkpükse ei pesta”, “Surnuaiavahi tütar”, “Rotilõks”, “Idioot”, *täispikk animafilm* “Leiutajateküla Lotte”, *lühimängufilm* “Legend vägevast seebist”, *animafilm* “Mis mõttes”, *talgufilm* “Täitsa lõpp”, *dokumentaalfilmid* “Kuku: mina jään ellu”, “Hing”, “Uus maailm”, “Inimese mõõt”, “See on see päev”, “Auk nr 8”, “Et meeldiks kõigile”, “Tallinna kilud”, “Teekond Araratile”, Cubaton”, “Kosmos 68”, “Lobotoomia”, “Tantsud Linnuteele”, “Suur jõgi” ja “Monoloogid 3D”.

2012. aastal linastus Eesti kinodes kokku 22 uut pikka Eesti filmi – *mängufilmid* “Seenelkäik”, “Eestlanna Pariisis”, “Vasaku jala reede”, “Puhastus”, “Deemonid”, “Hella W”, “Rotikuningas”, “Kõik muusikud on kaabakad”, “Üksik saar”, “Pitsad”, “Umbkotid”, *dokumentaalfilmid* “Varesaare venelased”, “Regilaul-laulud õhust”, “Kaplinski süsteem”, “40+2 nädalat”, “Sinine kõrb”, “Tšernobõli samuraid”, “Baskin”, “Saarte värvid”, “Tööpealkiri-imelaps”, “Vaeste kirjaniike maja” ja “Alati on alati”.

Eesti filmide telelevi

2011. aastal näidati Eesti telekanalites 795 korda Eesti filme (tabel 3.5). Eesti filmide näitamine Eesti telekanalites suurenes 2011. aastal võrreldes 2007. aastaga 2,7 korda. 2012. aastal oli Eesti filmide näitamise koguarv suurenenud juba 1233 korrani. EFI toetas 2012. aastal kokku 378-l korral Eesti filmide näitamist, seda põhiliselt ETV-s, aga ka ETV 2-s, TV 3-s, Kanal 2-s.

Tabel 3.5. Eesti filmid Eesti telekanalites 2007.–2011. aastal

	2007	2008	2009	2010	2011	Muutus 2011/2007, +/- %
Eesti telekanalites Eesti filmide näitamise koguarv	218	337	396	758	795	2,7 korda
sh EFI poolt toetatud	94	121	115	239	272	1,9 korda
Eesti telekanalites näidatud toetatud filmide osakaal Eesti filmide koguarvust, %	43,1	35,9	29,0	31,5	34,2	-8,9 %-punkti

Allikas: SA Eesti Filmi Instituut; EKI arvutused

Filmi ja video sektori müügitulu

Perioodil 2007-2011 oli filmi ja video sektori kogumüügitulu kõige madalam 2008. aastal (tabel 3.6). Kõige enam langesid 2008. aastal filmide levitajate ja linastajate müügitulud. 2011. aastal oli filmi ja video sektori kogumüügitulu ligikaudu taas 2007. aasta tasemel. Filmi ja video sektori 363 ettevõtte kogumüügitulu oli 2011. aastal 43,7 mln eurot, sh oli äriettevõtete (AS-id ja OÜ-d) müügitulu 42,6 mln eurot, füüsilisest isikust ettevõtjate (edaspidi FIE-d) müügitulu 415 tuhat eurot ja MTÜ-de kogutulu ettevõtlusest 685 tuhat eurot.

Filmi ja video sektori kogumüügitulust oli 2011. a 32% ehk 13,8 mln eurot kinofilmide linastajate müügitulu, 22% (9,5 mln eurot) kino- ja videofilmide tootjate müügitulu ning 21% (9 mln eurot) kinofilmide, videote ja telesaadete järeltootmise alal tegutsejate müügitulu. Telesaadete tootjate müügitulu oli 7,3 mln eurot (+310 tuhat eurot võrreldes 2007. a) ning kinofilmide, videote ja telesaadete levitajate müügitulu oli 3 mln eurot (2011. a 3,4 mln eurot vähem võrreldes 2007. a).

Tabel 3.6. Filmi ja video sektori äriettevõtete müügitulu 2007.–2011. aastal (tuhat eurot)

EMTAK 2008 kood	Põhitegevusala nimetus	2007	2008	2009	2010	2011
591	KINOFILMIDE, VIDEOTE ja TELESAADETEGA SEOTUD TEGEVUSALAD	42 780	29 720	36 420	34 920	42 630
5911	Kinofilmide, videote ja telesaadete tootmine	11 760	13 590	13 250	8 680	9 470
59112	Telesaadete tootmine	7 030	8 860	6 460	6 850	7 340
59121	Kinofilmide, videote ja telesaadete tootmisjärgsed tegevusalad	3 520	5 430	6 080	7 580	8 960
59131	Kinofilmide, videote ja telesaadete levitamine kinodele ning telejaamadele	6 420	600	400	1 130	3 030
59141	Kinofilmide linastamine	14 050	1 240	10 230	10 680	13 830

Allikas: Äriregister

Filmi ja video sektoris olid mõned üksikud ettevõtted, keda riigieelarvest 2010. aastal filmitootmisel toetati ja kelle poolt valminud filmid linastusid kinodes 2011. aastal, kuid kes Äriregistri andmetel ei olnud majandusaasta aruannet 2011. ja 2010. aastal esitanud. Seetõttu ei olnud võimalik lisada nende ettevõtete andmeid ja veel teiste ettevõtete andmeid, kes samuti mingil põhjusel võisid olla seadusest tuleneva kohustuse täitmata jätnud, kino ja video sektori koondandmete (kogumüügitulu jne) hulka.

2011. aastal teenis 125 kino ja video sektori ettevõtet (36% ettevõtete koguarvust) tulu kuni 10 tuhat eurot. Ligi poolte (48%) ehk 168 ettevõtte aastane müügitähtsus jäi 10 tuhande euro ja 100 tuhande euro vahele. Üle 100 tuhande eurose aastase müügitähtsusega ettevõtteid oli sektoris 54 (16% ettevõtete koguarvust) ja sealhulgas oli 20 filmide tootjat.

Filmi ja video sektori ettevõtete kogutegevustulemiks oli 2011. aastal 3,6 mln eurot, mis on võrreldes 2007. aastaga 2,4 mln eurot vähem. Suurimad kasumid olid 2011. aastal kinofilmide, videote ja telesaadete järeletootjatel ning kinofilmide ja videote tootjatel – vastavalt 1,2 mln eurot ja 1,1 mln eurot. Telesaadete tootjate tegevustulemiks oli puhaskasum 654 tuhat eurot, mis on võrreldes 2007. aastaga vähenenud 177 tuhande euro võrra. Kinofilmide, videote ja telesaadete levitajate tegevustulemiks oli puhaskasum 0,5 mln eurot. Kinofilmide linastajate puhaskasum oli 94 tuhat eurot.

3.1.3. Väliskaubandus

Ekspord

Eesti filmid levivad maailma erinevate riikide kinos, televisioonis, DVD-del ja Internetis. Ametlikud andmed Eestis toodetud filmide, sh enamus- ja vähemusaastootmises valminud filmide, litsentsi välisriikide kino- ja televisioonis müügi kohta (aastate lõikes) Eestis puuduvad. Lisaks filmivad igal aastal Eestis välismaised filmivõttegrupid. Need välisfilmi projektid annavad tulu Eesti filmi ja video sektorile (nt ostetakse järeletootlus teenusena Eestist) ja teistele majandussektoritele (nt teenindus – majutus, toitlustustus; transport; ehitus; loomemajandus – kunst).

Statistikaameti andmetel eksporditi 2011. aastal Eestist 2,9 mln euro väärtuses (tabel 3.9) ja 2012. aastal 2,6 mln euro väärtuses salvestusega digitaaluniversaalplaate (filmid, muusika DVD-del). Eesti salvestusega DVD-de ekspordi sihtturud olid 2011. aastal Leedu (25% salvestusega DVD-e koguekspordi käibest), Prantsusmaa (20%), Läti (16%), Soome (11%), Saksamaa (9%) ja Rootsi (8%).

Eesti filmikunsti turundus välisriikides

Eesti filmidel oli 2011. aastal Berliini ja Cannes'i filmiturgudel kokku 9 turulinastust (tabel 3.7). Berliini turul linastus neli mängufilmi: “Surnuaiavahi tütar”, “Üks mu sõber”, “Kirjad inglile” ja “Rotilõks”. Cannes'i filmituru festivalil näidati viit Eesti mängufilmi – “Idioot”, “Kormoranid ehk Nahkpükse ei pesta”, “Kirjad inglile”, “Surnuaiavahi tütar” ja “Cubaton”.

2012. aastal ulatus Berliini ja Cannes'i filmiturgudel näidatud Eesti mängufilmide koguarv kaheksani. Berliini turul linastusid mängufilmid "Lotte ja kuukivi saladus", "Idioot" ja "Roti kuningas". Cannes'is filmituru festivalil näidati viit Eesti mängufilmi "Lotte ja kuukivi saladus", "Deemonid", "Vasaku jala reede", "Üksik saar" ja "Puhastus".

Tabel 3.7. Eesti filmide turulinastuste arv 2007.–2011. aastal

	2007	2008	2009	2010	2011
Kokku turulinastusi	10	7	6	8	9
sh Berliin	5	4	2	5	4
Cannes	5	3	4	3	5

Allikas: SA Eesti Filmi Instituut

Eesti filmid on hulgaliselt osalenud, edukalt linastunud ja võitnud auhindu ka väiksematel filmifestivalidel. 2011. aastal osales festivalidel kokku 79 Eesti filmi (2012. a 185 filmi). Nende filmide eri festivalidel osalemiste arv kokku oli 344 (2012. a 807). Arvuliselt enim on välisriikide filmifestivalidel osalenud Eesti anima- ja dokumentaalfilmid – vastavalt 28 ja 19 filmi 2011. aastal ning 29 ja 28 filmi 2012. aastal. Animafilme näidati 2011. aastal kokku 150 eri välisfestivali ekraanidel (2012. a 443 festivalil). Dokumentaalfilmide välislinastumisi festivalidel oli 2011. aastal kokku 85 ja 2012. aastal 150.

Viimasel kahel aastal on väga paljudel festivalidel linastunud Eesti animafilmid "Keha mälu" (kokku 2012. a 84 festivalil, 2011. a 49 festivalil) ja "Kärbeste veski" (2012. a kokku 57 festivalil).

Eesti filmi eriprogramme (retrospektiive) oli 2012. aastal kokku 21. Need toimusid Tampere, Helsingis, Oulus, Viinis, Moskvast, Riias, Sankt-Peterburgis, Brüsselis, Zagrebis jm.

Import

2011. aastal imporditi Statistikaameti andmetel Eestisse kokku 196 pikka filmi⁴ ja 598 filmikoopiat⁵ (tabel 3.8). Eesti filmilevisse jõudnud pikkadest filmidest olid 59% Ameerika Ühendriikide ja 37% Euroopa riikide filmid (joonis 3.2). Imporditud pikkade filmide osakaal Eesti filmiturul oli 2011. aastal 93,8%. Eestis puuduvad rahalises koguvääringus ametlikud andmed välisriikide filmide Eestisse impordi kohta. Ligikaudselt saab hinnata 2011. aastal filmide (originaalfilmid, filmikoopiad) impordi koguväärtuseks filmide levitaja- ja linastajaettevõtete kogumüügitulude ning muusika ja videosalvestiste müügikäivete põhjal 15-20 mln eurot.

Eestisse imporditi 2011. aastal 2,4 mln euro väärtuses (2012. a 2,6 mln eurot) salvestusega digitaaluniversaalplaate (filmid, muusika DVD-del). Eesti turule toodi salvestusega DVD-sid Leedust (2011. a salvestusega DVD-e koguimpordi käibest 36%), Venemaalt (20%), Rootsist (10%) ja Soomest (8%). Impordi osakaal salvestusega DVD-de siseturu kogukäibes oli 2011. aastal 60%.

⁴ Vähemalt 60-minutise kestusega kinofilm või vähemalt 52-minutise kestusega videofilm.

⁵ Kinodes näitamiseks imporditud filmide koopiate koguarv.

Tabel 3.8. Pikkade filmide import 2007.–2011. aastal

	2007	2008	2009	2010	2011	Muutus 2011/2007, +/- %
Imporditud pikkade filmide koguarv	155	142	154	174	196	26,5
Imporditud koopiaste koguarv	281	303	421	496	598	1,1 korda

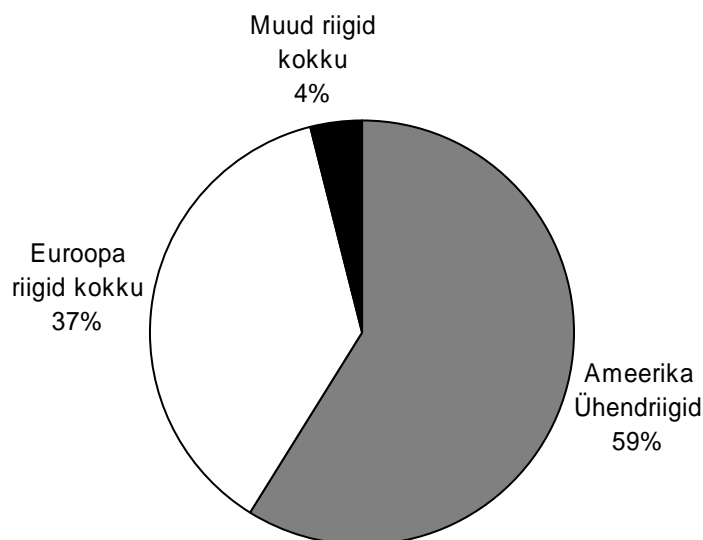
Allikas: Statistikaamet; EKI arvutused

Tabel 3.9. Eksporditud ja imporditud digitaaluniversaalplaadid salvestusega (filmid jmt DVD-del) 2007.–2011. aastal (tuhat eurot)

	Käive, tuhat eurot					Muutus 2011/2007, +/- %
	2007	2008	2009	2010	2011	
Eksporditud DVD-d	3 747	3 159	2 006	3 113	2 916	-22,2
Imporditud DVD-d	2 592	1 904	1 274	2 545	2 391	-7,8

Allikas: Statistikaamet; EKI arvutused

Joonis 3.2. Pikkade filmide import riigiti 2011. aastal

Allikas: Statistikaamet, EKI arvutused

3.1.4. Juhtivad ettevõtted

Eesti filmi ja video sektori viis juhtivat ettevõtet müügitulu suuruse järgi 2011. aastal olid Forum Cinemas AS (kinofilmide linastaja), SDI Media Estonia OÜ (kinofilmide, videote ja telesaadete järeltootja), Solaris Kino OÜ (kinofilmide linastaja), Balti Video OÜ (telesaadete tootja) ja Cinamon Operation OÜ (kinofilmide linastaja; tabel 3.10).

Filmi ja video sektori 2011. aasta kogumüügitulust moodustas Forum Cinemas AS müügitulu 19,7%. Kümne esimese ettevõtte müügitulu osakaal kogumüügitulust oli 59,1%.

Tabel 3.10. Eesti filmi ja video sektori ettevõtete TOP 10 müügitulu järgi 2011. aastal

Nimi	Põhitegevusala nimetus	Müügitulu, tuhat eurot	Töötajate arv	Asukoht
1. Forum Cinemas AS	Kinofilmide linastamine	8 396	135	Tallinn
2. SDI Media Estonia OÜ	Kinofilmide, videote ja telesaadete järeltootmine	5 490	42	Tallinn
3. Solaris Kino OÜ	Kinofilmide linastamine	2 819	43	Tallinn
4. Balti Video OÜ	Telesaadete tootmine	2 153	12	Tallinn
5. Cinamon Operations OÜ	Kinofilmide linastamine	1 758	21	Tartu
6. Acme Film OÜ	Kinofilmide, videote ja telesaadete levitamine kinodele ning telejaamadele	1 389	2	Tallinn
7. Filmimees OÜ	Kinofilmide ja videote tootmine	1 180	28	Tallinn
8. Allfilm OÜ	Telesaadete tootmine	749	25	Tallinn
9. Kuukulgur Film OÜ	Kinofilmide ja videote tootmine	657	8	Tallinn
10. Gordon Grupp OÜ	Telesaadete tootmine	613	3	Harjumaa
KOKKU TOP 10		25 204	319	
KOKKU filmi ja video sektor		42 630	964	
TOP 10 osakaal, %		59,1	33,1	

Allikas: Äriregister, EKI arvutused

Juhtivad filmitootjad

Äriregistri andmetel oli Eestis 2011. aastal 198 filmitootmisettevõtet. Filmitootjate kogumüügitulu oli 9,5 mln eurot. Filmi ja video sektoris tuvastati paar ettevõtet, keda riigieelarvest 2010. aastal rahaliselt filmitootmisel toetati ja kelle poolt valminud filmid linastusid kinodes 2011. aastal, kuid kes Äriregistri andmetel ei olnud majandusaasta aruannet esitanud. Seetõttu ei olnud võimalik käesolevas töös kirjeldada nende ettevõtete andmeid (müügitulu, tegevustulem) ja lisada sektori koguandmete (kogumüügitulu ja -tegevustulem) hulka.

Suurima müügituluga Eesti filmitootmisettevõtted (Kuukulgur Film OÜ, Nafta Films OÜ, Catapult Films OÜ jt) on teeninud põhilise osa oma äritulust reklaamfilmide ja/või telesaadete tootmisest ning müügist Eestis. 2011. aastal moodustas Eesti filmitootja A Film Eesti OÜ kogu-

müügist suure osa eksporditulu animatsiooniteenuse müügist. Seetõttu on järgnevalt esitatud kaks juhtivate filmitettevõtete gruppi – reklaamfilmide tootjate TOP 10 (tabel 3.11) ning filmitootjate TOP 10 (tabel 3.12).

Suurima ehk 657 tuhande euro suuruse müügituluga filmitootja oli 2011. aastal Kuukulgur Film OÜ. Ka 2007. aastal oli Kuukulgur Film OÜ müügitulult number üks Eesti (reklaam)filmitootja.

Tabel 3.11. Reklaamfilmide tootjate TOP 10 müügitulu järgi 2011. aastal

Nimi	Müügitulu, tuhat eurot	Töötajate arv	Asukoht
1. Kuukulgur Film OÜ	657	8	Tallinn
2. Nafta Films OÜ	546	19	Tallinn
3. Catapult Films OÜ	388	5	Tallinn
4. MustFilm OÜ	316	6	Tallinn
5. U8 OÜ	187	5	Tallinn
6. Essence Pictures OÜ	172	2	Tallinn
7. Downtown Pictures OÜ	133	7	Tallinn
8. Cuba Films OÜ	123	10	Tallinn
9. Tootmisguru OÜ	119	2	Tallinn
10. Kopli Kinokompanii OÜ	108	3	Tallinn
KOKKU juhtivad reklaamfilmide tootjad	2 749	67	

Allikas: Äriregister, EKI arvutused

Tabel 3.12. Filmitootjate TOP 10 müügitulu järgi 2011. aastal

Nimi	Müügitulu, tuhat eurot	Töötajate arv	Asukoht
1. Kuukulgur Film OÜ	657	8	Tallinn
2. Nafta Films OÜ	546	19	Tallinn
3. A Film Eesti OÜ	440	9	Tallinn
4. Catapult Films OÜ	388	5	Tallinn
5. Eesti Joonisfilm OÜ	366	28	Tallinn
6. Originale Prod OÜ	347	1	Tallinn
7. MustFilm OÜ	316	6	Tallinn
8. AA Visioon Studio OÜ	262	5	Tallinn
9. Rühm Pluss Null OÜ	204	8	Tallinn
10. Red Hot Produksioon OÜ	173	6	Tallinn
KOKKU TOP 10	3 699	95	
KOKKU filmide tootjad	9 470	390	
TOP 10 osakaal, %	39,1	24,4	

Allikas: Äriregister, EKI arvutused

2011. aastal kinodes esilinastunud kinofilmide tootjatest suurima müügituluga oli Kuukulgur Film OÜ (mängufilm “Kormoranid ehk Nahkpükse ei pesta”). Järgnesid 366 tuhande euro suuruse müügituluga Eesti Joonisfilm OÜ (animafilm “Lotte ja kuukivi saladus”), 157 tuhande euro suurust müügitulu teenis Estinifilm OÜ (mängufilm “Surnuaiavahi tütar”), 46 tuhande euro müügi-käibega oli 2011. aastal Exitfilm OÜ (mängufilm “Üks mu sõber”) ja 44 tuhande eurose müügi-käibega F-Seitse OÜ (mängufilm “Kirjad inglile”).

2011. aastal vähenesid võrreldes 2007. aastaga üle poole võrra kuni üks kord mitmete teiste juhtivate filmitootjate (A Film Eesti OÜ, Filmivabrik OÜ, Amrion OÜ, Exitfilm OÜ jne) müügitulud. Teiste filmitootjate (nt Allfilm OÜ, Estinifilm OÜ, F-Seitse OÜ, U8 OÜ jne) müügitulud 2011. aastal kasvasid.

Filmi ja video sektoris oli filmitootja, kelle aastane müügitulu oli veidi üle ühe tuhande euro, kuid seda äriettevõtet toetati filmitootmistoetustega (kokku 385 tuhat eurot) ja tänu riiklikule rahastusele oli võimalik filmid, sh pooleliolevad filmid, lõpetada ja alustada ettevalmistusi uute filmide tootmiseks. Sektoris tegutses ka filmitootja, kelle tootmises oli 2011. aastal kokku 12 filmi, millest linastus 2011. aastal neli filmi. Sama aasta müügitulu oli ettevõttes *ca* 50 tuhat eurot. Aastatel 2009-2011 saadi toetust kokku *ca* 900 tuhat eurot.

Eesti filmivaldkonna ettevõtteid nõ teenindavad Cineunit OÜ ja Digitaalne Sputnik OÜ.

Cineunit OÜ on suurim ja ainuke ettevõtte maailmas, mis osutab ainulaadset filmimisteenust. Ettevõttel on täisvarustusega digitaalaparaatidega buss, mida renditakse. Ettevõtte omab ülekandemehhanisme (helikoptereid). Cineunit OÜ 2011. aasta müügi käive oli 97 tuhat eurot⁶.

Digitaalne Sputnik OÜ tegeleb põhiliselt kõrgtehnoloogilise filmitehnika arendusega ja tootmisega. Ettevõtte LED filmivalgustite projekti toetati 2011. aastal EAS-i poolt. Digitaalne Sputnik OÜ teenis 2011. aasta müügitulust (171 tuhandest eurost) 83% meediateenuseid osutades. Digitaalne Sputnik OÜ oli Äriregistris oma põhitegevusalaks märkinud teadus- ja arendustegevuse muude looduse ja tehnikateaduste vallas (EMTAK kood 72191). Eeltoodust lähtuvalt ei ole Digitaalne Sputnik OÜ ja tema majandusnäitajaid lisatud sektori kogunäitajate hulka.

Juhtivad telesaadete tootjad

Telesaadete ja -toodete tootjate kogumüügitulu oli 2011. aastal 7,3 mln eurot (tabel 3.13). Eesti kaks suurima müügituluga telesaadete tootmise ettevõtet olid 2011. aastal nagu ka 2007. aastal Balti Video OÜ ja Filmimees OÜ. Kümne esimese telesaadete tootja müügitulu oli kokku 7 mln eurot ja see moodustas 95% telesaadete tootjate 2011. aasta kogumüügitulust.

⁶ Sisaldub Eesti filmitootjate 2011. aasta kogumüügitulus (9,5 mln eurot). Allikas: Äriregister

Tabel 3.13. Telesaadete tootjate TOP 10 müügitulu järgi 2011. aastal

Nimi	Müügitulu, tuhat eurot	Töötajate arv	Asukoht
1. Balti Video OÜ	2 153	12	Tallinn
2. Filmimees OÜ	1 180	28	Tallinn
3. Allfilm OÜ	749	25	Tallinn
4. Gordon Grupp OÜ	613	3	Harjumaa
5. Duubel 3 OÜ	524	3	Tallinn
6. Reede OÜ	462	2	Tallinn
7. Maurum OÜ	421	20	Tallinn
8. Osakond OÜ	352	7	Tallinn
9. Vesilind OÜ	342	2	Tallinn
10. Producer OÜ	180	1	Tallinn
KOKKU TOP 10	6 976	103	
KOKKU telesaadete tootjad	7 340	155	
TOP 10 osakaal, %	95,0	66,5	

Allikas: Äriregister, EKI arvutused

Juhtivad kinofilmide, videote ja telesaadete järeltootmisega tegelevad ettevõtted

Kinofilmide, videote ja telesaadete järeltootmise tegevustega, mille hulka kuuluvad montaaž, subtitreerimine, kinofilmilindi ilmutamine ja töötlemine, filmilaborite tegevus, arvutigraafika, animatsiooni ja visuaalsete eriefektide loomine, animafilmide erilaborite tegevus, värvikorrektsioon, helitoimetamine ja kujundamine, tegeles 2011. aastal kokku 63 ettevõtet. Filmide järeltootjate kogumüügitulu oli 9 mln eurot (tabel 3.14).

Müügitulu suuruse järgi oli Eesti suurim filmide järeltootja SDI Media Estonia OÜ, kelle osatähtsus järeltootjate kogumüügitulust oli 61,3%. Ettevõtte on tõlketurul spetsialiseerunud subtitreerimisele ja dubleerimisele. SDI Media OÜ oli Äriregistris oma põhitegevusalaks (92% ulatuses) kirjutanud kinofilmide, videote ja telesaadete järeltootmise tegevusalad (EMTAK kood 59121). Sisuliselt pakub ettevõtte tõlketeenust. Kui seda ei oleks, siis poleks tulu subtitreerimisest jmt. Tingituna eelnimetatust on käesolevas uuringus arvestatud SDI Media Estonia OÜ filmide järeltootmistevõttega tegelevate ettevõtete koosseisu.

Tabel 3.14. Järelootmise tegevustega seotud ettevõtete TOP 10 müügitulu järgi 2011. aastal

Nimi	Müügitulu, tuhat eurot	Töötajate arv	Asukoht
1. SDI Media Estonia OÜ	5 490	42	Tallinn
2. Funk & Pihel OÜ	503	27	Tallinn
3. Virtest Video OÜ	348	3	Tartu
4. Baltlab OÜ	332	9	Tallinn
5. Tolm OÜ	294	4	Tallinn
6. Film Audio OÜ	224	6	Tallinn
7. Datavision OÜ	192	3	Tallinn
8. Steadico OÜ	159	3	Pärnumaa
9. Crystal Music OÜ	116	1	Tallinn
10. Stuudio OÜ	104	2	Tallinn
KOKKU TOP 10	7 762	100	
KOKKU filmide järelootmise ettevõtted	8 960	160	
TOP 10 osakaal, %	86,6	62,5	

Allikas: Äriregister, EKI arvutused

Juhtivad kinofilmide, videote ja telesaadete levitajad

Kinofilmide, videote ja telesaadete levitamiseks kinodele ja telejaamadele tegeles 2011. aastal kokku 15 ettevõtet. Mitmed filmide levitajad olid filmitootjad ise – Taska Film OÜ (mängufilmid “Punane elavhõbe”, esilinastunud 2010. a ja “Puhastus”, 2012. a), Estinifilm OÜ (mängufilm “Surnuaiavahi tütar”, 2011. a), F-Seitse OÜ (mängufilm “Lumekuninganna”, 2010. a) ja Amrion OÜ (mängufilmid “Polli päevikud”, 2010. a ja “Veel üks croissant”, 2012. a).

Eesti suurim filmilevitaja kinodele ja DVD-del oli ACME Film OÜ, kelle müügitulu filmide levitamisest Eestis oli 2011. aastal 1,4 mln eurot, mis moodustas 46% filmilevitajate kogumüügitulust (tabel 3.15). ACME Filmile kuuluvad Hollywoodi ühe suurima filmistuudio Warner Bros. kinofilmide levitamiseõigused Eestis, Lätis ja Leedus.

Juhtivad kinofilmide linastajad

Eesti juhtiv kinofilmide linastaja ja suurim kinode operaator ning samuti filmide levitaja oli Forum Cinemas AS, kelle 2011. aasta müügitulu ulatus 8,4 mln euroni (tabel 3.16). Forum Cinemas AS omab suurte filmikompaniide 20th Century Fox, Paramount, Universal, Walt Disney Pictures jt filmide levitamise õigust Eestis. Aastas levitab Forum Cinemas Eestis üle 100 uue filmi.

2008. aastast saab 3D-filme vaadata Coca-Cola Plaza seitsmes saalis. 2010. aastal jõudis 3D-tehnoloogia ka Tartu kinno Ekraan. 2011. aastal sai 3D-projektori Astri kino Narvas.

Solaris Kino OÜ müügitulu oli 2011. aastal 2,8 mln eurot. Tallinnas Solarise keskuse teisel ja kolmandal korrusel asuvas Solaris Kinos on kokku seitse kinosaaali. Kõigis seitsmes kinosaaalis on Dolby 3D täisdigitaalne kinosüsteem.

Kino Artise haldaja Tallinnfilm OÜ oli müügitulu suuruselt neljas kinofilmide linastaja ja filmide levitaja Eestis. Artise kahes kinosaaalis linastus kokku EFI andmetel 2011. aastal üle nelja tuhande väärtfilmi. Lisaks kinole Artis näitas OÜ Tallinnfilm 2011. aastal filme 36-s linastuspai-
gas üle Eesti.

Tabel 3.15. Filmide ja telesaadete levitajate TOP 5 müügitulu järgi 2011. aastal

Nimi	Müügitulu, tuhat eurot	Töötajate arv	Asukoht
1. ACME Film OÜ	1 389	2	Tallinn
2. Taska Film OÜ	351	1	Tallinn
3. SmartWay Systems OÜ	290	3	Tallinn
4. Aurum Distribution OÜ	277	1	Tallinn
5. Jaromatic Eesti OÜ	246	1	Tallinn
KOKKU TOP 5	2 553	8	
KOKKU filmide levitajad	3 030	25	
TOP 5 osakaal, %	84,3	32,0	

Allikas: Äriregister, EKI arvutused

Tabel 3.16. Kinofilmide linastajad müügitulu järgi 2011. aastal

Nimi	Müügitulu, tuhat eurot	Töötajate arv	Asukoht
1. Forum Cinemas AS	8 396	135	Tallinn
2. Solaris Kino OÜ	2 819	43	Tallinn
3. Cinamon Operations OÜ	1 758	21	Tartu
4. Tallinnfilm OÜ	493	19	Tallinn
5. 5D Cinema OÜ	211	8	Tallinn
6. Mai Kino OÜ	139	7	Pärnu
7. Kinotehnika OÜ	9	1	Tartu
KOKKU kõik kinofilmide linastajad	13 825	234	

Allikas: Äriregister, EKI arvutused

3.2. NÕUDLUS

3.2.1. Kinodes filmide vaatajate arv

Eesti kinodes vaatas 2011. aastal kinofilme kokku 2,5 mln inimest, kusjuures importfilme 2,3 mln vaatajat ja Eesti filme 172 290 inimest (Tabel 3.17). 2012. aastal vaatas kinofilme 2,6 mln inimest, sealjuures importfilme 2,4 mln inimest ja Eesti filme 195 844 inimest.

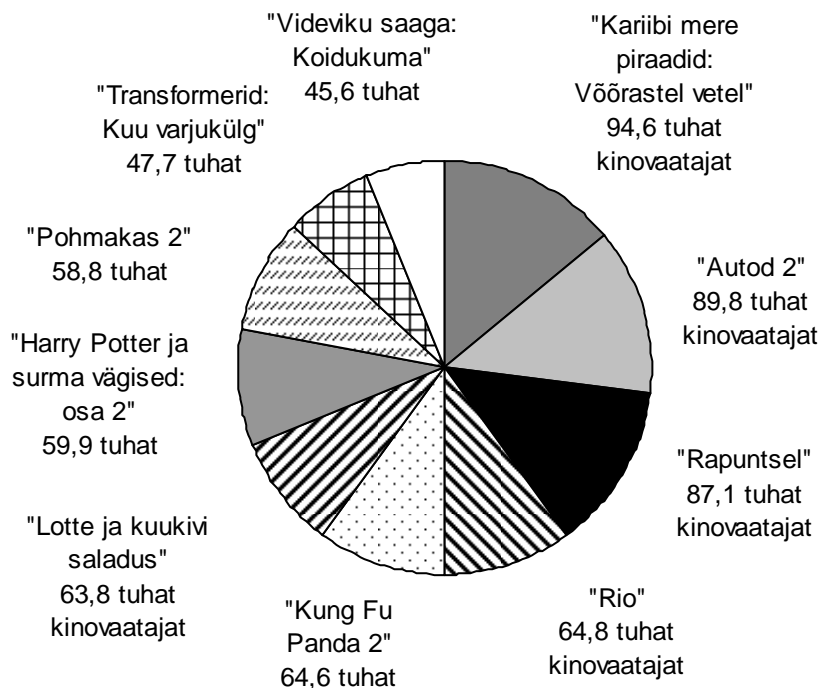
Tabel 3.17. Filmide vaatajate arv kinodes 2007.–2011. aastal

	2007	2008	2009	2010	2011	Muutus 2011/2007 +/- %
Kinodes filmide vaatajate koguarv	1 627 257	1 630 962	1 783 780	2 131 441	2 472 183	51,9
sh välisriikide filmid	1 394 779	1 511 392	1 747 213	2 088 124	2 299 893	64,9
Eesti filmid	232 478	119 570	36 567	43 317	172 290	-25,9
Eesti filmide turuosa kinodes vaatajate arvu järgi, %	14,3	7,3	2,1	2,0	7,0	-7,3%-punkti

Allikas: SA Eesti Filmi Instituut, EKI arvutused

2011. aastal olid kolm kõige vaadatuimat filmi kinodes “Kariibi mere piraadid”, mis kogus 94,6 tuhat filmivaatajat, seejärel “Autod 2” 89,8 tuh vaatajaga ja “Rapuntsel” 87,1 tuh vaatajaga (joonis 3.3).

Joonis 3.3. Eesti 2011. aasta kinolevi TOP 10 filmide jagunemine vaatajate arvu järgi

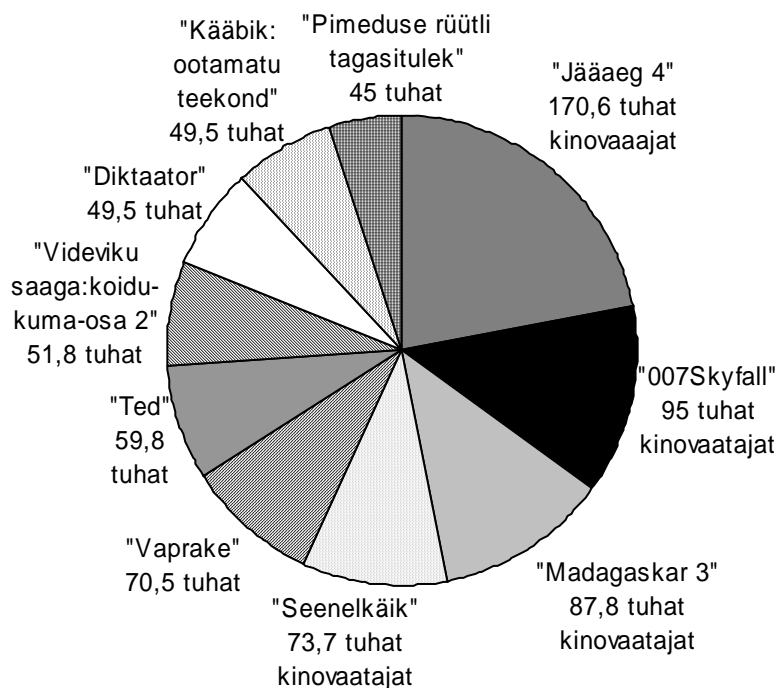

Allikas: SA Eesti Filmi Instituut, EKI arvutused

Filmi “Lotte ja kuukivi saladus” vaatas 2011. aastal 63,8 tuhat kinokülastajat ja “Kormorane ehk Nahkpükse ei pesta” vaadati kinos 39,8 tuhande inimese poolt.

2012. aastal kogus film “Jäaaeg 4” kinovaatajate koguarvuks 170,6 tuhat inimest (joonis 3.4). Eesti mängufilmi “Seenelkäiku” käis kinos vaatamas 73,7 tuhat inimest.

Joonis 3.4. Eesti 2012. aasta kinolevi TOP 10 filmide jagunemine vaatajate arvu järgi

Allikas: SA Eesti Filmi Instituut, EKI arvutused

3.2.2. Televisioonis filmide vaatajate arv

Suurem osa (62% 2011. a, 68% 2012. a) Eesti filme jõuab televaatajani 2008. aastal avatud uue ERR telekanali ETV 2 kaudu.

Televisiooni vahendusel oli filmivaatajate koguarv 2011. aastal ligi 12,5 mln inimest (tabel 3.18). 2012. aastal oli filmivaatajate arv kasvanud 17,2 mln inimeseni. Filmide vaatajate arv televisioonis kasvas 2011. aastal võrreldes 2007. aastaga üle 3,9 mln inimese võrra.

Eesti telelevis 2011. aastal kaks enim vaadatuimat filmi olid ETV-s näidatud mängufilm “Sügis” (145 tuhat televaatajat) ja mängufilm “Suvi” (144 tuhat televaatajat). 2012. aastal olid Eesti telelevis enim vaadatud Eesti filmid “Keskpäevane praam” (219 tuhat inimest), “Mehed ei nuta” (156 tuhat inimest) ja “Kormoranid ehk nahkpükse ei pesta” (131 tuhat inimest).

Tabel 3.18. Filmide vaatajate arv televisioonis 2007.–2011. aastal

	2007	2008	2009	2010	2011	Muutus 2011/2007 +/- %
Televisioonis filmi- vaatajate koguarv	8 550 500	12 753 250	7 531 237	11 475 000	12 478 800	45,9

Allikas: SA Eesti Filmi Sihtasutus, EKI arvutused

Mängufilme “Täitsa lõpp” ja “Surnuaiavahi tütar” vaatasid 2011. aastal kinos kokku vastavalt 4,7 tuhat ja 6,3 tuhat inimest. Kanal 2 vahendusel jõudis 31. detsembril “Täitsa lõpp” 108 tuhande televaatajani ja 4. septembril vaatas TV 3-s “Surnuaiavahi tütar” 99 tuhat televaatajat. 2012. aastal linastunud dokumentaalfilme “Tšernobõli samuraid”, “Baskin” ja “Sinine kõrb” vaatasid igapäevastele üle 500 kinovaataja, kuid nende filmide vaatajate arv televisiooni kaudu oli 2012. aastal vastavalt 112 tuhat inimest, 92 tuhat inimest ja 95 tuhat inimest. Võib öelda, et suhteliselt väikese kinoleviga filmid jõuavad televisiooni vahendusel väga paljude inimesteni.

3.2.3. Avaliku sektori huvid

Eesti riigi kultuuripoliitika põhieesmärgiks on tagada Eesti rahvuskultuuri traditsioonide kestmine, vähemusrahvuste kultuuriautonoomia toetamine ning professionaalse ja rahvakultuuri elujõulisus kõigis kultuurivaldkondades.

Riigikogu VIII koosseis võttis 1998. aastal vastu Eesti kultuuripoliitika põhialuste ühe põhiotsuse, et filmikunsti ressursimahukuse tõttu ei ole võimalik Eesti filmi arengut tagada ainult riigieelarveliste vahenditega.

1997. aastal asutatud Eesti Filmi Sihtasutus tegeles Eesti filmi arenguks vajalike rahaliste vahendite kogumise ja suunamisega. 2013. aasta alguses moodustati Sihtasutus Eesti Filmi Instituut (edaspidi EFI). Uue loodud sihtasutuse eesmärk on Eesti rahvusliku filmikultuuri säilitamine ja arendamine. EFI juhindub Eesti riiklikust kultuuripoliitikast ning filmivaldkonna arengusuundadest. Ta viib ellu Eesti filmipoliitikat ja kogub vahendeid selle rakendamiseks ja oma tegevuste läbiviimiseks. EFI rakendab tõhusa filmiloomingu toetuste süsteemi. EFI määrab toetusi filmide tootmiseks, arendamiseks ja turustamiseks. EFI arendab rahvusvahelist koostööd ja filmihariduslikku tegevust. EFI algatab ja toetab sündmusi, mis abistavad filmivaatajate harimist. Sihtasutust ennast on toetatud kui valdkondlikku arenduskeskust. 2011. aasta lõpus toetas EAS projekti „Eesti filmitootjate turundus- ja ekspordipotentsiaali arendamine – EFTEA“.

Eesti Kultuurkapitali struktuuriüksus audiovisuaalkunsti sihtkapital toetab audiovisuaalsete teoste loomist ja tootmist; audiovisuaalse kunstiga seotud avalike ürituste ja festivalide korraldamist, audiovisuaalse kunsti alast täiendõpet, loomeliitude tegevust, välismaal toimuvate üritustel osalemisega seotud kulutuste osalist katmist, loominguliste stipendiumide eraldamist, toetuste eral-

damist audiovisuaalse ala silmapaistvatele tegelastele, filme, mille algkeel on eesti keel ning millel on Eesti tootja ja Eesti stsenaarist või režissöör, dokumentaalfilmide sarja "Eesti lood" tootmist, ajalooliste dokumentaalfilmide tootmist ning Balti Filmi- ja Meediakooli diplomifilmide tootmist.

1992. aastal Riigikogu poolt vastu võetud "Autoriõiguse seadus" tagab mistahes audiovisuaal-teose kaitse. Nii Eesti kui välisriikide audiovisuaalsete teoste autorid teostavad Eestis oma varalisi õigusi Eesti Autorite Ühingu kaudu, kellel on Eesti Audiovisuaalautorite Liiduga (kollektiivne esindajaorganisatsioon, edaspidi EAAL) sõlmitud koostööleping. Vastavuses "Autoriõiguse seaduse" § 13¹ lõikega 2, võib audiovisuaalsete teoste edastamine televisiooni või satelliidi kaudu või taasesitamine kaabellevi võrgu kaudu toimuda ainult juhul, kui seda teost edastav või taasedastav isik on audiovisuaalse teose autorilt, tema järglaselt või autorit esindavalt kollektiivselt organisatsioonilt (EAAL) saanud loa (litsentsi) teose edastamiseks või taasedastamiseks, mis tähendab, et audiovisuaalteoste autorid saavad tulu (autoritasu) nende teoste kasutamisest.

3.3. ORGANISATSIOON JA POLIITIKA

3.3. Finantseerimine ja riiklikud toetusmeetmed

Viimasel kuuel aastal (2007-2012) on filmitootmine jm seotud tegevused (järeltootmine, levitamine jne) olnud aastakeskmisena ligi 6 mln euro ulatuses rahastatud Eesti riigieelarvest. 2011. aastal finantseeriti filmi ja video sektorit kokku 7,1 mln euroga (tabel 3.19, 2012. a 7 mln euroga). 2011. aastal moodustas suure osa (77%) toetusest riigieelarvest finantseerimine – 5,5 mln eurot (6,2 mln eurot 2012. a).

Tabel 3.19. Filmi ja video sektori finantseerimine riigieelarvest, kohalike omavalitsuste eelarvetest ja fondidest 2007.–2011. aastal (tuhat eurot)

	2007	2008	2009	2010	2011	Muutus 2011/2007, +/- %
Finantseerimine kokku	6 790	7 187	5 867	7 671	7 144	1,9
sh riigieelarvest	6 041	6 642	5 554	5 743	5 478	-9,3
sh Eesti Filmi Instituudi toetused	3 835	4 120	3 716	3 434	3 535	-7,8
Eesti Kultuurkapitali stipendiumid	1 342	1 563	1 369	1 414	1 408	4,9
Kultuuriministeeriumi toetused	831	908	466	877	523	-37,1
Hasartmängumaksu Nõukogu	33	51	3	18	12	-63,6
EAS-ist toetused	153	26	19	1 583	959	3,8 korda
Tasud Eesti audiovisuaalautoritele	13	32	52	70	61	3,7 korda
MEDIA programmi toetused	425	227	215	251	369	-13,2
EURIMAGES fondi toetused	48	186	0	0	250	4,2 korda
Kohalike omavalitsuste eelarvetest	110	74	27	24	27	-75,5

Allikas: “Riigieelarve seadus” (2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012), kohalike omavalitsuste eelarve täitmise kasapõhine aruanne (2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012), Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus, SA Eesti Filmi Instituut, Eesti Autorite Ühing; EKI arvutused

Riikliku finantseerimise osatähtsus filmi ja video sektori kogutuluses (50,9 mln eurot) oli 2011. aastal 12,6%. Põhilise osa ehk 86% moodustas 2011. aastal filmi ja video sektori kogutulust tulu ettevõtlastest (43,7 mln eurot). Välisfondide ja -programmide toetuste osakaal oli 1,3% (680 tuhat eurot). Kohalike omavalitsuste toetus oli 2011. aastal 27 tuhat eurot (0,1%) sektori kogutulust.

SA Eesti Filmiinstituut

Eesti filmi ja video sektori, sh filmitootmise, põhiline ja suurim rahastaja on olnud EFS (alates 2013. a EFI). Sihtotstarbeline eraldis riigieelarvest ja toetused riigiasutustelt jooksvateks kulutusteks valitsussektorisse kuuluvale EFS-ile olid 2011. aastal kokku 3,7 mln eurot. Üle poole (54%) filmide sihttoetustest olid mängufilmide (“Üksik saar”, “Mattise martüürium”, “Deemonid”, “Täitsa lõpp”, “Seenelkäik”, “Puhastus”, “Elavad pildid”, “Viimane laskumine”, “Murdumatu”, “Mehetapja süütu vari”, “Maastik mitme kuuga”, “Melchior” ja “Perekonnavald”) tootmise ja

järelootmise ning arenduse sihttoetused (kokku 1,5 mln eurot). Anima- ja dokumentaalfilmide sihttoetused olid vastavalt 753 tuhat eurot ja 530 tuhat eurot. Lisaks toetati 2011. aastal PÖFF-i 45 tuhande euroga, kino “Artist” 33 tuhande euroga, Eesti Film 100 tegevusi 32 tuhande euroga ja palju teisi ettevõtmisi, üritusi ning projekte.

Eesti Kultuurkapital

Eesti Kultuurkapitali 2011. aasta tulu riigieelarvest oli 20,1 mln eurot. Audiovisuaalse kunsti sihtkapitalist soovis 2011. aastal stipendiume 768 taotlejat (koguväärtuses 5,9 mln eurot). Eesti Kultuurkapitali audiovisuaalse kunsti sihtkapital eraldas 2011. aastal 383-le stipendiaadile stipendiume kogusummas 1,4 mln eurot. Suurimad stipendiumid eraldas eelnimetatud sihtkapital mängufilmide “Üksik saar”, “Veel üks croissant” ja “Seenelkäik” tootmise toetuseks. Veel toetati stipendiumitega dokumentaalfilmide loomist, PÖFF-i korraldamist (50 tuhande euroga), osalemist filmifestivalidel ja -turgudel, festivalide korraldamist jne. Lisaks on Eesti Kultuurkapital andnud filmivaldkonna mitmetele liitudele ja ühingutele (Eesti Kinoliit, Eesti Filmi Andmebaas MTÜ jne) tegevustoetust.

Kultuuriministeerium

Kultuuriministeeriumi filmivaldkonna nelja programmi (“Eesti Film 100”, Väärtfilmilevi ja filmiüritused”, “Rahvusvahelised koostööfilmid” ja “Kino tuleb tagasi”) kogutoetus oli 2011. aastal 523 tuhat eurot. Pisut üle viiendiku (22%) olid 2011. aastal Kultuuriministeeriumi toetused filmivaldkonna MTÜ-dele (Kinobuss MTÜ, Must Käsi MTÜ, Eesti Kinoliit MTÜ jt) – kokku 116 tuhat eurot. Rahvusvahelistest koostööfilmidest toetas Kultuuriministeerium 2011. aastal filmide “Roti kuningas”, “Veel üks croissant”, “Lotte ja kuukivi saladus”, “Liivakast” ja “Regi-laul” tootmist. Seoses EFS-i reorganiseerimisega EFI-ks liideti 2012. aastal Kultuuriministeeriumi filmikunsti toetusprogramm arendusprojektide, kaastootmise ja filmiürituste vahendid otse EFI vastavate toetusprogrammidega. Kultuuriministeeriumi eelarvest toetatakse lisaks Pimedate Ööde filmifestivali, Pärnu rahvusvahelist dokumentaal- ja antropoloogiafilmide festivali, Media Desk Eesti programmi ning väärtfilmilevi programmi. Eesti filmi ekspordile ning rahvusvahelistumisele suunatud projektid saavad taotleda toetust programmist “Eesti kultuur maailmas”. 2013. aastal saab taotleda toetusi ka Eesti filmidele subtiitrite tegemiseks.

Hasartmängumaksu Nõukogu

Hasartmängumaksu Nõukogu määras 2011. aastal filmivaldkonnale toetust kogusummas 12,2 tuhat eurot. Nii 2011. aastal kui ka 2010. aastal toetati 13. ja 14. Tallinna Pimedate Ööde Filmifestivali läbiviimist 10,2 tuhande euroga.

Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus

Aastatel 2007-2012 on EAS aidanud filmi ja video sektori ettevõtlus- ja ekspordivõimekust suurendada kokku 2,6 mln euroga.

2010. aastal toetas EAS 767 tuhande euroga MTÜ Eesti Digikeskuse projekti Eesti Digikeskus. Filmide digitaalne järeltootmiskeskus avati 2013. aasta märtsis ja asub BFM-i ruumides, mis on sisustatud maailmatasemel tehnoloogiaga ja tarkvaraga. Samal aastal toetas EAS 704 tuhande euroga Digitaalne Sputnik OÜ projekti “*The elaboration of technology and prototype for the minimal LED-panels*”. LED filmivalgusteid kasutatakse võttepaikade valgustamiseks. Väljatöötatav tehnoloogia võimaldab tulevikus lisaks filmitööstuse LED valgustitele luua teistele kasutusaladele sobivaid suure valgustugevusega valgusteid.

2011. aastal oli EAS-i toetus Eesti filmi sektorile 959 tuhat eurot, sh eraldas EAS 609 tuhat eurot MTÜ Eesti Digikeskuse projektile “Ekspordile suunatud Eesti filmitööstuse klasteri arendamine”. Kuna tehnoloogia on väga kallis ja Eesti filmiettevõtete investeerimisvõimekus on madal, on käesoleva ajal klasteri 19 partnerettevõtet koondanud oma jõud, et töötada ühise eesmärgi – filmi ekspordi suurendamise nimel.

2011. aasta lõpus toetas EAS Eesti Filmi Sihtasutust kui valdkondlikku arenduskeskust. 225 tuhat eurot maksis EAS välja projekti „Eesti filmitootjate turundus- ja ekspordipotentsiaali arendamine – EFTEA“ läbiviimiseks.

Eesti Autorite Ühing

Perioodil 2007-2012 on Eesti Autorite Ühing (edaspidi EAÜ) maksnud 1105 Eesti audiovisuaalautorile kokku 2,7 mln eurot autoritasusid. 2011. aastal maksis EAÜ 172 Eesti audiovisuaalautorile tasusid kogusummas 61 tuhat eurot ja 2012. aastal 204 Eesti autorile kokku 90 tuhat eurot.

Aastatel 2011-2012 laekusid autoritasud peamiselt neljast allikast: teleprogrammid, kaabellevi, Video On Demand teenus ning nn muu kasutus, mille alla kuulub audiovisuaalsete teoste reprodutseerimine erineval moel ja viisil.

2011. aastal tegi EAÜ väljamakseid välisriikide audiovisuaalautoritele kogusummas 607 tuhat eurot ja 2012. aastal 223 tuhat eurot. Üldse on ajavahemikul 2007-2012 välisriikide audiovisuaalautoritele EAÜ poolt välja makstud kokku 4,6 mln eurot.

MEDIA programm

MEDIA programmi 2011. aasta toetussumma Eestile oli kokku 369 tuhat eurot. 2012. aastal tuli Eestisse Euroopa filmiraha kokku 365 tuhat eurot. Arendustoetust sai üks paketoetus ja üks filmi üksikprojekt (kokku 170 tuhat eurot). MTÜ PÖFF-ile eraldati festivali ja filmiürituste korraldamiseks 2011. aastal 35 tuhat eurot. Kinolevi toetussumma ulatus 86 tuhande euroni.

EURIMAGES fond

EURIMAGES fondi 2011. aasta toetus (filmiprojektile “Rotilõks”) oli 250 tuhat eerot. 2012. aastal toetati nimetatud fondi poolt 210 tuhande euroga “Ma ei tule tagasi” filmiprojekti.

3.3.2. Organiseeritus

EFI andmetel tegutsevad Eestis järgmised filmiliidud, ühingud ja seltsid: Eesti Animatsiooni Liit, Eesti Audiovisuaalautorite Liit, Eesti Filmi- ja Videoamatöörade Ühing, Eesti Filmiajakirjanike Ühing, Eesti Filmiamatöörade Liit, Eesti Filmiklubide Selts, Eesti Filminaiste Liit, Eesti Filmioperaatorite Liit, Eesti Filmitootjate Liit, Eesti Jumestajate ja Grimeerijate Ühendus, Eesti Kaamerameeste Liit, Eesti Kinoliit, Eesti Näitlejate Liit, MTÜ Eesti Rahvuslik Produutsentide Ühing.

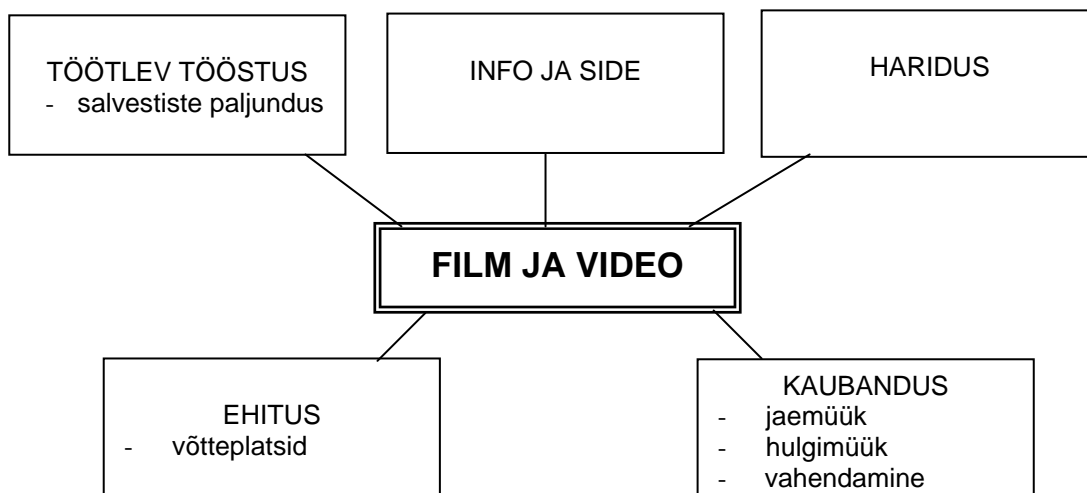
Eesti Filmitootjate Liidu peamised ülesanded on professionaalsete filmide loomise, tootmise ja levitamise tingimuste korrastamine ning kaasajastamine, samuti Eesti filmipoliitika kujundamine koostöös teiste audiovisuaalsete organisatsioonide, fondide ja riigiesindajatega. Filmitootjate Liitu kuuluvad A Film Eesti OÜ, Allfilm OÜ, Eetriüksus OÜ, Filmivabrik OÜ, Pimedate Ööde Filmifestival MTÜ, Rudolf Konimois Film OÜ, Taska Productions OÜ ja Vesilind OÜ. Filmitootjate Liidu liikmed toodavad eri liike filme. Viimastel aastatel on toodetud mängufilme “Seenelkäik”, “Puhastus”, “Perekonna valed”, “Murdumatu”, “Maastik mitme kuuga”, “Roti kuningas”, “Elavad pildid”, “Melchior” jt, dokumentaalfilme “Laulupidu!”, “Tsirkuse laps”, “Vana kloun”, “Risttuules”, “Delta”, “Tõsise näoga mees”, “Tulekahju paine”, “Kajakad” jt, lühifilme “Talendid koju”, “Kõik muusikud on sead” jt ja animatsioonfilme “Mis mõttes?”, Kui ma oleksin suur 2”, reklaam- ja korporatsioonifilme, telesaateid ja -sarju.

Eesti Kinoliit ühendab professionaalseid filmitegijaid ning tegutseb eesmärgiga edendada Eesti filmikunsti, säilitada ja arendada professionaalset filmiloomet ning arendada üldist filmikultuuri. Kinoliidu tegevus seadusloomes toimub läbi MTÜ Eesti Audiovisuaalautorite Liidu, organisatsiooni, mis on loodud Eesti Kinoliidu poolt ja mille juhatus koosneb Eesti Kinoliidu juhatuse ja Kinoliidu liikmetest, Eesti Audiovisuaalautorite Liidu liikmest ja juristist.

Eesti Filmiklubide Selts on tegelenud koolides filmiseansside korraldamisega ning filmitegijate ja õpilaste kohtumiste organiseerimisega. 2012. aasta sügisel korraldas Eesti Filmiklubide Selts Eesti Film 100 raames Tallinna Kinomajas õpilaste vestlusringi filmi “Ma olen väsinud vihkamast” filmiloojatega, so perekond Lintropiga. Eesti koolides on linastatud koostöös saatkondadega filme erinevate riikide kultuurielu tutvustamiseks. Seltsi eesmärgiks on näidata väärtfilme. Suureks probleemiks on filmide linastusõigused. Kui eri riikide saatkonnad toetavad, siis nad ise taotleavad oma riikide filmitegijatelt filmide linastusõigusi.

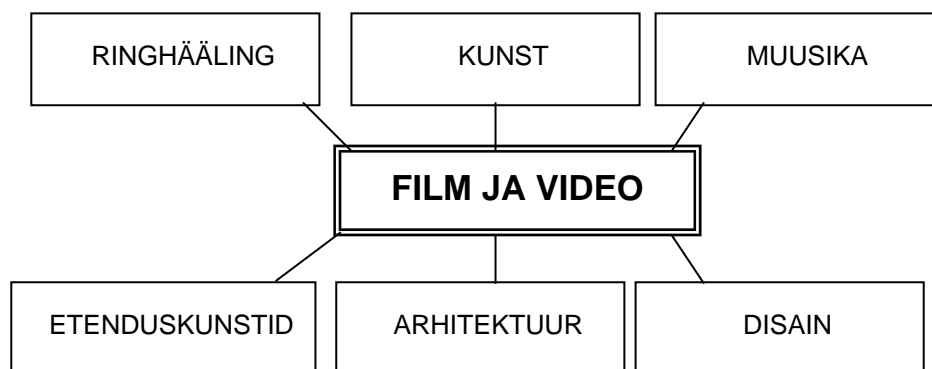
3.3.3. Seosed teiste majandusharudega ja loomemajanduse valdkondadega

Filmi ja video sektor kuulub info ja side majandusharu koosseisu, olles tihedasti põimunud nii info ja side teiste tegevusaladega (teleprogrammid, teleringhääling ja telekommunikatsioon, programmeerimine, infoalane tegevus – veebiportaalid) kui ka ülejäänud nelja majanduse tegevusalaga - töötlev tööstus (salvestiste paljundamine), kaubandus (jaemüük, rahvusvaheline hulgimüük - import/eksport, vahendamine), ehitus (võtteplatsid) ja haridus (kõrgkoolid, õppematerjalid, joonis 3.5).

Joonis 3.5. Filmi ja video sektori seosed teiste majandusharudega

Loomemajanduse eri tegevusalad (kunst, muusika jt) on omavahel seotud. Filmi ja video sektor on tihedalt ühenduses teleringhäälinguga, kuna toodetud kodu- ja välismaised filmid on teleprogrammide ja nende kavade igapäevased komponendid (joonis 3.6). Lisaks jäädvustavad filmitootjad mistahes toodete (esemed, rõivad, mööbel) disaini, arhitektuurisaavutusi (hooned – KUMU jne, rajatised – nt seikluspark, mängumaa), kunsti (kunstinäitused jne), sh etenduskunsti (teatrietendused jne), kontsertüritusi (Rock Summer).

Joonis 3.6. Filmi ja video sektori seosed loomemajanduse valdkondadega

3.4. HARIDUS

Tallinna Ülikooli Balti Filmi- ja Meediakoolis (edaspidi BFM) on võimalik õppida bakalaureuse tasemel kolmel erialal – filmikunsti, audiovisuaalset meediat ja ristmeedia tootmist. Ristmeedia õppekava avati 2011. aastal.

2012/2013. õppeaastal õppis BFM-is kokku 409 üliõpilast, kellest 65 inimest olid pärit 21-st erinevast välisriigist. BFM-is õpetavad filmikorüfeed – Tiina Lokk, Tiina Andreas, Anneli Ahven, Mait Mäekivi, Piret Tibbo-Hudgins jpt.

BFM-il on filmipaviljon (kogupindala 170 m² ja lae kõrgus 6,5 m), telestuudio (kogupindala 110 m², lae kõrgus 6,5 m), montaažikeskus, arvutiklass, kaheksa montaažiruumi, kaks helistuudiot ning kolm helimontaaži ruumi. Üliõpilastel on oma koolitööde – õppeülesannete ja -projektide tegemiseks kasutada kokku 32 kaamerat (nt DSLR kaamera, 6 HDV kaamera, 7 DVCAM kaamera, MiniDV kaamera, Betacam SP kaamera), plattsalvestuse helitehnika – helipuldid, portatiivsed helisalvestajad, mikrofonid jm, võttemonitorid ning valgus- ja gripitehnika. Tallinna Ülikooli BFM-i hoones asub 108-kohaline kinosaal. Teine 105-kohaline kinosaal avati 2013. aasta märtsikuus. Uues kinosaaalis on kasutusel Dolby Surround 7.1 ruumiline helitehnika ja Eestis esimene üliterav 4K resolutsioonis digitaalne kinoprojektor, mis võimaldab ekraanil saavutada üliteravat kujutist. On loodud väga head tingimused, mille sarnaseid Euroopas ei ole.

2011. aastal immatrikuleeriti BFM-i meedia osakonna bakalaureuseõppesse 45 üliõpilast, 2012. aastal bakalaureuseõppesse 35 üliõpilast ja magistriõppesse 25 üliõpilast. Audiovisuaalse meedia bakalaureuse õpingud (päevane õpe kestusega kolm aastat) toimuvad inglise keeles. Audiovisuaalse meedia bakalaureusetase annab põhiteadmised selleks, et jätkata erialaõpinguid BFM-i meedia osakonna magistratuuris. Meedia osakonna bakalaureuse lõpetajad leiavad esmaseme tööd loovates ajakirjanduslikes, toimetamis- ja režiiametites, samuti produtseerimise ja tootmiserialadel televisioonis ja filmitootmise firmades nii avalikus- kui ka erasektoris. 2011. aastal lõpetas meedia osakonna bakalaureuseõppe 39 inimest, 2010. aastal 20 inimest ja 2009. aastal 19 inimest (tabel 3.20). 2012. aastal oli 38 lõpetajat.

Tabel 3.20. Filmi- ja meediaosakonna diplomiga lõpetanud inimeste arv Tallinna Ülikooli Balti Filmi- ja Meediakoolis 2007.–2011. aastal

	2007	2008	2009	2010	2011
Filmiosakonna lõpetajate arv	6	3	7	6	28
Meediaosakonna lõpetajate arv	20	24	19	20	39

Allikas: Tallinna Ülikooli Balti Filmi- ja Meediakool

BFM-i meedia osakonna magistriõppesse immatrikuleeriti 2012. aastal 25 üliõpilast (mitte ühtegi üliõpilast nii 2011. a, 2010. a kui ka 2009. a). Audiovisuaalne meedia dokumentaalfilmi suunal magistriõpe toimub inglise keeles, televisiooni suunal õpetatakse eesti ja inglise keeles kahe õppeaasta jooksul. Meedia osakonna magistriõppe lõpetanud inimesed saavad tööd erinevates loo-

mingulistest ja keskastme juhtivates ametites ajakirjanduslikus ja lavastuslikus televisioonis ja filmitootmise firmades nii avalikus- kui erasektoris toimetajate, saatejuhtide, stsenaaristide, režissööride, produtsentidena ning spetsiifilisematel tootmiserialadel.

BFM-i bakalaureuse päevases õppes õpetatakse kolme õppeaasta vältel eesti keeles huvitatuid, kes tahavad oma tulevast elu pühendada filmikunstile. 2012. aastal immatrikuleeriti BFM-i filmiosakonna bakalaureuseõppesse 42 üliõpilast (2010. a 48 üliõpilast) ja magistriõppesse 2011. aastal 29 üliõpilast (2009. a 26 üliõpilast). Filmikunsti bakalaureuseõpe valmistab ette spetsialiste, kes omavad baastadmisi audiovisuaalsetest väljendusvahenditest. Filmiprofessiooni tegelik omandamine toimub magistritasemel, seega peavad filmitudengid õppima filmikunsti minimaalselt viis aastat. Filmikunsti eriala lõpetajad leiavad tööd filmitootmise teises lülis, st režissööri, operaatori, helioperaatori, montaažirežissööri ja produtsendi assistendina, filmiteooria ja -kriitika suuna lõpetajad nooretoimetajatena. Õiguse ja küpsuse töötada õpitud erialal nii mängufilmide tootmisel kui ka teistes audiovisuaalse meedia žanrites, sõltumatutes filmitootmise firmades, televisioonis, reklaamibüroodes või vabakutselisena tagab siiski vaid filmikunsti magistriõppe läbimine. 2012. aastal lõpetas filmiosakonna bakalaureuseõppe kokku 6 inimest, 2011. aastal 25 inimest, 2009. aastal kolm inimest ja 2008. aastal neli inimest. 2012. aastal lõpetas filmiosakonna bakalaureuseõppe kaks režissöörikutsega inimest, üks operaator, kaks produtsenti ja üks helioperaator. 2011. aastal lõpetas aga kaheksa režissöörikutsega inimest, kuus operaatorit, viis monteeri ja neli helioperaatorit.

Filmikunsti magistrantuuri lõpetanud inimesed on valmis iseseisvaks loominguliseks tööks vastavalt oma erialale – filmirežissööri, operaatori, montaažirežissööri ning filmiprodutsendina. Koolitatud spetsialiste ootab audiovisuaalmeedia tööstus nii kodu- kui ka välismaal: filmitootmise firmad ja teleringhäälinguajaamad, samuti reklaami ja teisi audiovisuaalse meedia väljundeid tootvad ettevõtted. Aktiivsemad loomeinimesed võivad oma oskusi rakendada ka üksiküritajatena. 2012. aastal lõpetas filmiosakonna magistriõppe kokku kaheksa inimest, 2011. aastal kolm inimest, 2010. ja 2009. aastal samuti kolm inimest. 2012. aastal lõpetas filmiosakonna magistriõppe kaks režissöörikutsega inimest, kolm stsenaaristi ja kolm teleprodutsenti, 2011. aastal vastavalt üks režissöörikutsega inimene, üks monteeri ja üks teleprodutsent.

BFM-i magistriõppes õpetatakse inglise päevaõppes (kestusega kaks aastat) üliõpilastele oskusi helitehnoloogia vallas. On võimalik spetsialiseeruda muusika või filmiheli suunale. Muusika ja filmikunsti helitehnoloogia on ühisõppekava, mille raames saab õppida kahes ülikoolis – Tartu Ülikoolis (Viljandi Kultuuriakadeemia) ja Tallinna Ülikoolis. Lõpetamisel saab üliõpilane TÜ ja TLÜ diplomi.

Teatri- ja filmilavastajaid koolitatakse ühismagistri õppekava raames, mis sündis BFM-i ja Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia koostöös. Kaheaastased õpingud toimuvad päevases õppes eesti keeles. Õpingute eesmärk on arendada Eesti teatri- ja filmikunsti alast koostööd ning anda täiendavaid kompetentse, mis aitavad kaasa põnevate loominguliste projektide sünniks.

3.5. TUGEVUSED, NÕRKUSED, ARENGUVÕIMALUSED JA OHUD

Tugevused

- Eesti filmitegijad on professionaalsed, aktiivsed ja koostööaltid üksteisega ja teiste loomemajanduse valdkondade inimestega
- Balti Filmi ja Meediakoolis õpetatakse tulevasi filmikunstnikke rahvusvahelises õpikeskkonnas. Palju on noori filmitegijaid⁷
- Eesti filmid linastuvad rahvusvahelistel turgudel ja festivalidel. Eesti filmid on edukad ja rahvusvaheliselt rohkelt auhinnatud
- Eesti filmipärand alates esimese Eesti filmitegija J. Pääsukese loomingu kuni tänapäevaste filmideni on kogutud, hoitud ja tutvustatud Eesti Filmiarhiivi poolt
- On alustatud filmide restaureerimise ja digiteerimisega. Eesti filmipärandit on EL-i struktuurifondide abil digiteeritud (700 tundi videot ja 30 tundi nitrofilme jne)
- On alustatud Eesti rahvusfilmograafia loomist ja on avatud Eesti filmi andmebaasi 1. osa
- On avatud Eesti Digikeskus – filmide digitaalne järeltootmise keskus
- Eestis on palju uut tehnikat, mida saab rentida
- Töötab Eesti filmitööstuse klaster (19 partnerettevõtet 2013. a märtsi seisuga)
- On loodud (2012. a) Eesti filmide turunduse kanal – <http://filmestonia.eu>
- On asutatud Eesti Filmi Instituut, mis toetab filmide arendamist, tootmist ja turustamist
- On välja töötatud “Eesti filmi arengusuunad 2012-2020” projekt
- Eesti riik toetab stabiilselt ja järjepidevalt kogu kino ja video sektorit

Nõrkused

- Suurem osa Eesti filmiettevõteteid on töötajaskonnalt väikesearvulised ja suhteliselt väikese aastase müügikäibega
- Filmiettevõtted ei ole alati tugeva finantsdistipliiniga. On ettevõtteid, kellel on aruandekohustused täitmata
- Filmitootmine on suures sõltuvuses riigieelarvelistest vahenditest
- Eesti filmide turundus ja müügikompetents on veel nõrk, peaarõhk on filmitootmisel, mitte müügitulemustel

---

⁷ loodetakse uut ehk teist Eesti filmi kuldajastut (J. Lõhmus: “1962-1986 oli Eesti filmide I kuldajastu”, 31.12.12., Kuku Raadio).

- Puudus on turundus- ja finantskompetentsidest – ei omata teadmisi kasvamise kohta leviks välisriikide kinodesse ja telesse
- Puudub filmitootmise infrastruktuur ja filmipaviljon (füüsiline koht)
- Eesti filmidel on madal siseturu nõudlus – kodumaised filmid jõuavad harva Eesti kinolevi TOP 10-sse filmide vaatajate arvu järgi
- Firmade rahvusvahelistumine ei ole pidev. Pigem ollakse rahvusvahelise ambitsiooniga ja on pälvitud rahvusvahelist tähelepanu
- Filmipärandi restaureerimine enne digiteerimist on aeganõudev ja ressursimahukas nii tööjõult kui rahaliselt. Eesti Filmiarhiivil ei ole riigieelarvelise süsteemse rahastuse puudumise tõttu täielikku valmisolekut filmide digitaalarhiivinduse arendamiseks
- Filmisektori statistika kogumine ei ole veel süsteemne. Puudub ülevaade filmisektori detailsematest andmetest, mis annaksid võimaluse nimetada tegevused ja alavaldkonnad, milles filmiettevõtted on kõige võimekamad

Arenguvõimalused

- Filmitootjate rahvusvahelised koostööhuvid realiseeruvad reaalses koostöös (klaster)
- Eesti Filmi Instituut täidab talle kui kino ja video sektori koordinaatorile pandud eesmärged. Eesti Filmi Instituudist saab tugistruktuur
- Eesti filmisektor vajab korralikku strateegilist ja erinevate osapooltega kokku lepitud turundusplaani
- Ristmeedia areng
- Aastatel 1940-1992 toodetud filmid, kui need restaureerida ja digiteerida, on hea levipotentiaaliga
- Tagada digitaalse kinonäitamise võrk maakondades
- Tehnoloogia hind odavneb, mis võimaldab seda Eestisse osta

Ohud

- Eesti majanduse üldise seisu võimalik halvenemine vähendab eraldi riigieelarvest ja erasektori huvi langust filmi ja video sektori arenguks (filmipaviljoni ehitus, filmipärandi digitaaliseerimine jne)
- Reguleerimata on enne “Autoriõiguse seaduse” vastuvõtmist (12.12.1992.) toodetud filmide autoriõiguste kuuluvuse küsimus, mistõttu nende filmide levitamine DVD-del, Video On Demand, Internetis ja reklaamis on keerulisem kui uute filmide levitamine
- Eestis puudub seaduslik alus, mille järgi tuleb toodetud filmid tuua Eesti Filmiarhiivi säilitamisele

6. ARENGUPROGNOOS 3–5 AASTAKS

Eesti majandus kasvas aastatel 2000-2007 keskmiselt 7,9% aastas. 2008. aastal läks Eesti majandus langusesse ja 2009. aastal majanduslangus süvenes. 2010. aasta oli üleilmsele majandusele, sh Eesti majandusele, taas kasvuaasta ning 2011. aastat loetakse Eesti majanduse tõusuaastaks.

Filmi ja video sektori ettevõtete kogumüügitulu oli madalaim 2008. aastal, kuid tasapisi majanduslik olukord paranes ja ettevõtlusaktiivsus kasvas. Filmi ja video sektori ettevõtete kogumüügitulu oli 2011. aastal ligilähedaselt sama (43,7 mln eurot), mis 2007. aastal (43,1 mln eurot). 2011. aasta kogumüügitulust kolmandiku moodustas kinofilmide linastajate müügitulu. Nii kinofilmide, videote ja telesaadete järeletootjate kui ka filmitootjate käivete osakaalud kogukäibest moodustasid viiendiku. 2011. aastal oli sektoris 138 ettevõtet enam kui 2007. aastal. Töötajate koguarv sektoris jäi aga samaks. Enamus loodud filmitettevõtetest asutati tihti nõ projektipõhiselt ja on väikese töötajaskonnaga.

Eesti filmipoliitika on läbi aegade olnud riigi kultuuripoliitika oluline osa. Riiklik finantseerimine (12,6% sektori kogutulust 2011. aastal) ja toetus kohalike omavalitsuste eelarvetest on toimiv, kuid väga piiratud. Filmitootmise ettevõtted ei saa pikas perspektiivis ja suures osas tugineda riigi toetusele. Peapanuse tulevase filmi ja video sektori ettevõtluspoliitika kujundamisele saab anda ja annab 2013. aastal loodud sihtasutus – Eesti Filmi Instituut.

Eesti filmitootmine jätkub ettenähtud rahalises toetusmahus (Eesti riigieelarvest aastakeskmisena 6 mln euro ulatuses). Filmitootmine suureneb valminud filmide arvult. Filmide eelarved paraku vähenevad. Festivalidel osalemise eesmärgiks on filmi eri kanalitesse müük..

Filmi ja video sektori kogukasv saab suuremalt jaolt tulla ainult ettevõtlusest, sh peaosas teenuste ekspordivõimekusest – Eesti filmitööstuse klastri partnerettevõtete ja järeletootmiskeskuse sümbioosis on võimalik suurendada ühelt poolt Eesti filmilitsentside müüki välisriikide tele- ja kinolevisse ning teisalt on käesoleval ajal Eestis kaasaegse tehnoloogiaga ja tehnikaga varustatud keskus, kus müüa välisfilmide (samuti reklaamide, muusikavideote, animatsioonide, telesarjade) tootmise ja järeletootluse teenuseid.

Eesti filmilevitajad soovivad, et film DVD-l antakse välja 3-4 nädala pärast filmi valmimisest ja seejärel kohe toimub televisioonis filmi esilinastus.

Eesti filmide levi ei tööta muutuda suureks sissetulekuallikaks. Küll aga peaks tegema kõik võimaliku, et tagada koduturu levist piisav sissetulek, et motiveerida produtsente rohkem auditooriumile mõtlema. Selleks on vaja tagada digitaalse kinonäitamise võrk maakondades ja maksimaalselt tuleb ära kasutada tuluallikaid uutes ekraanipõhistes meediates (Vod On Demand jt).

Lisaks Eesti uute filmide enama levitamise võimaluste otsimisele, tuleks rahalisi vahendeid leida kodumaiste vanade ja väga populaarsete filmide (Tallinnfilm ja Telefilm) restaureerimise ja digiteerimise jaoks, et neid rohkem levitada. Need väärtfilmid on hea levipotentsiaaliga filmid.

7. EKSPERDID JA ÜMARLAUD

EKI avaldab väga suurt tänu töö valmimisele kaasa aidanud ekspertidele.

Filmi ja video sektori töö arutati põhjalikult läbi koos filmi valdkonna ekspertidega 3. aprillil 2013. aastal toimunud ümarlaul.

Nimi	Organisatsioon	Osalemine ümarlaul
Edith Sepp	Sihtasutus Eesti Filmi Sihtasutus	✓
Martin Polikarpus	MTÜ Eesti Digikeskus	
Jorma Sarv	Kultuuriministeerium	
Anu-Maaja Pallok	Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus	✓
Tanel Rebane	Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus	
Karlo Funk	Sihtasutus Eesti Filmi Instituut	
Tristan Priimägi	Sihtasutus Eesti Filmi Instituut	
Kristina Märtn	Sihtasutus Eesti Filmi Instituut	
Anu Ernits	Sihtasutus Eesti Filmi Instituut	
Eda Koppel	Sihtasutus Eesti Filmi Instituut	
Anu Krabo	Sihtasutus Eesti Filmi Instituut	✓
Natali Kilik	Tallinna Ülikool/BMF	
Ainiki Väljataga	Autorihüvitusfond	
Mare Annsoo	Eesti Autorite Ühing	
Jaan Ruus	Eesti Filmiajakirjanike Ühing	
Rao Heidmets	Eesti Animatsioonide Liit	
Riina Kerner	Statistikaamet	
Marina Slōkova	Maksu- ja Tolliamet	
Tiina Teras	Tallinnfilm OÜ	✓
Tiina Lokk	Tallinna Ülikool/BMF/ MTÜ PÖFF	✓
Indrek Ibrus	Tallinna Ülikool/BMF	✓
Andrs Viia	Tallinna Ülikool	✓
Martin Adamsoo	Arengufond	✓
EKI töögrupist osalesid:		
Marje Josing	Eesti Konjunkturiinstituut	✓
Triin Vahi	Eesti Konjunkturiinstituut	✓
Riina Kippa	Eesti Konjunkturiinstituut	✓
Elmar Orro	Eesti Konjunkturiinstituut	✓